

σήμερον λόγον μετὰ τὸν ΣΤ' καὶ πρὸ τοῦ τέλους τοῦ Ι' μ.Χ. αἰῶνος. Οἱ ξένοι γράφοντες Pherai ἢ Pherae μεταγράφουν οὕτω τὸ Ὅμηρικὸν Φηραί, τὸ ὁποῖον διὰ τὴν δωρικὴν διάλεκτον, ἦν ἐχρησιμοποιοῦν οἱ Μεσσήνιοι, ἔγινε Φαραί καὶ εἶναι φυσικὸν ὡς Φαραί νὰ ἐχρησιμοποιεῖτο καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας. Νομίζω λοιπὸν ὅτι προτιμητέος τοῦ τύπου Φεραί εἶναι ὁ ἐπικρατήσας καὶ παραδοθεὶς Φαραί.

Ἡ διὰ πολυμόχθου καὶ μακρᾶς ἐρεύνης συγγραφεῖσα συνθετικὴ ἐργασία τοῦ κ. Ἀποστολάκη, ἡ διαφωτίζουσα τὴν ἱστορίαν τῆς Μεσσηνίας, ὡς αὕτη προκύπτει ἀπὸ πληθὺν νεωτέρων ἐρευνῶν, ἀποτελεῖ δι' ὅλους τοὺς Ἕλληνας πολὺτιμον προσφοράν, ἰδιαίτερος δὲ διὰ τοὺς Μεσσηνίους, τῶν ὁποίων δικαιοῦται νὰ ἐπιστάσῃ καὶ τὸν ἔπαινον καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

* * *

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Σ. ΧΑΣΑΠΗ, Ἡ Ἑλληνικὴ Ἀστρονομία τῆς Β' χιλιετηρίδος π. Χ. κατὰ τοὺς Ὀρφικοὺς Ὕμνους, διατριβὴ ἐπὶ διδασκαλίᾳ, Ἐν Ἀθήναις, Ἐκδότης Ἡλ. Χουρζαμάνης, 1967, σχ. 8ον, σελ. 99.

Ὁ συγγραφεύς, ἀστρονόμος ἐκ τῶν δοκίμων, ἔχων ὑπ' ὄψει ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γραφὴ δὲν ἀρχεταὶ ἀπὸ τοῦ 776, ὡς πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐπιστεύετο, ἀλλ' ἐμφανίζεται ἤδη κατὰ τὸν ΙΕ' αἰ. π. Χ. εἰς τὰς πινακίδας τῆς γραμμικῆς γραφῆς Α τῆς Ἀγ. Τριάδος Φαιστοῦ, ἐσκέφθη ὅτι ἡ γραφὴ αὕτη προϋποθέτει ἀνάπτυξιν Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ πρῶτον. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ πολιτισμὸς εἰς τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον ἦτο ἀκμαῖος κατὰ τὴν Β' χιλιετηρίδα, ὡς καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν ἀρχαιολογικῶν δεδομένων προκύπτει, ἠσθάνθη ὡς χρέος νὰ ἐρευνήσῃ ἂν καὶ ποῖα βήματα εἶχε σημειώσει οὗτος εἰς τὴν Ἀστρονομίαν κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην.

Φυσικὸν ἦτο νὰ στραφῇ εἰς τὰ ἀρχαιότατα Ἑλληνικὰ κείμενα. Ἐκτὸς τῶν Ὅμηρικῶν ἀρχαιότατα κείμενα εἶναι κατὰ τὴν παράδοσιν τὰ Ὀρφικά. Ταῦτα συνενεκντρώθησαν ἐν Ἀθήναις κρατικῇ μερίμνῃ ἐπὶ Πεισιστρατιδῶν ἐπιμελείᾳ ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὸν Ὀνομάκριτον. Κατὰ τὰς ὑπαρχούσας πληροφορίας ἡ παράδοσις τῶν Ὀρφικῶν ἔργων, ἐχόντων λατρευτικὸν χαρακτῆρα, ἦτο ζωηρὰ καὶ διαδεδομένη τόσον εὐρέως, ὥστε κατέστη δυνατὴ ἡ συναγωγὴ τῶν κατὰ τρόπον ἀσφαλῆ, ἀποκλεισθείσης πάσης ὑπόπτου ἢ ἀμαρτύρου παρεμβολῆς διὰ ποιητῆς αὐστηρᾶς.

Ὁ Ὅμηρος ζήσας κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα καὶ περιγράφων γεγονότα τοῦ ΙΓ' καὶ ΙΒ' ἐπὶ τῇ βάσει τῆς παραδόσεως μετὰ τόσης ἀκριβείας, ὡς ἀπέδειξαν αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Τροίας, τῶν Μυκηνῶν καὶ τῆς Πύλου, μᾶς δίδει τὴν βάσιν τὰ ἀνπιληφθῶμεν πόσον ζωηρὰ καὶ ἀσφαλῆς ἦτο ἡ προομηρικὴ πνευματικὴ παράδοσις τῶν Ἑλλήνων. Ὁ σ. φρονεῖ ὅτι ἡ παράδοσις ἐπεξετείνετο καὶ εἰς τὰς ιδέας τῶν Ὀρφικῶν, κατὰ μείζονα μάλιστα λόγον, ἐπειδὴ αὗται εἶχον λατρευτικὸν χαρα-

κτῆρα καὶ ἀπετέλουν τὴν πηγὴν τῆς μυστηριακῆς λατρείας τοῦ Διονύσου καὶ τῶν ἑλευσινίων.

Ἐρευνῶν τὰ κατὰ τὸν Ὀρφέα καὶ ἀκολουθῶν τὴν παράδοσιν τῶν παλαιῶν συγγραφέων ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς ἔργοις ὑπαρχούσας ἀστρονομικὰς ἐνδείξεις τὸν δέχεται ὡς πρόσωπον ἱστορικὸν καταγόμενον ἐκ τῆς Πιερίας τοῦ Ὀλύμπου καὶ γεννηθέντα 85 ἔτη πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Τροίας, ὡς δέχεται καὶ ὁ Εὐσέβιος. Δέχεται ἐπίσης τὴν Ἰλίου ἄλωσιν τῷ 1183 π. Χ. κατὰ τὰς ἐνδείξεις τοῦ ἄνθρακος 14. Δέχεται τὰς μαρτυρίας τῶν ἱστορικῶν ὅτι ἐταξίδευσεν εἰς Αἴγυπτον καὶ ἐδιδάχθη ἀπὸ τοὺς Κρῆτας Ἰδαίους Δακτύλους, εἰσαγαγῶν ἀκολούθως τὴν ἑλατρείαν τῶν Διονυσιακῶν μυστηρίων.

Εἰς τοῦ παλαιοῦ τούτου σοφοῦ καὶ μύστου τὸν κύκλον ἀνῆκον οἱ μαθηταὶ τοῦ Μουσαῖος καὶ Λίνος (Ὄριγ. Κέλσ. I 16) καὶ Εὐμολπος. Ἐκ τοῦ κύκλου δὲ τούτου τῶν Ὀρφικῶν προῆλθον τὰ θρησκευτικὰ μυστήρια τόσον τοῦ Διονύσου ὅσον καὶ τῆς Δήμητρος τὰ Ἐλευσίνια, ἐντεῦθεν δὲ προῆλθον τὰ Ὀρφικὰ κείμενα, ἦτοι τὰ Ἀργοναυτικά, οἱ Ὕμνοι, τὰ Λιθικά, τὰ Ἀποσπασμάτια καὶ αἱ Ἐπιγραφαί. Εἰς τὴν διερεύνησιν τῶν ἔργων τούτων ἠσχολήθη ἐπιμελῶς ὁ σ. καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν μελέτην τῶν Ὕμνων. Οἱ ὕμνοι οὗτοι, λατρευτικὰ δοξολογήματα τῶν ἀρχαίων θεῶν, οἵτινες ἐνσαρκοῦνται εἰς τὸν οὐρανόν, τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν, τοὺς ἀστέρας, τὸν ἥλιον καὶ τὰς ἄλλας δυνάμεις τῆς φύσεως, περιέχουν ἰδέας αἰ ὁποῖαι προδίδουν ἀντιλήψεις καὶ γνώσεις λίαν ἀξιολόγους. Τὰς γνώσεις ταύτας τῶν Ὀρφικῶν ἀπὸ ἀστρονομικῆς ἀπόψεως ἐλέγχει μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ ἐμβριθείας ὁ σ. καὶ τὰς παρουσιάζει ἀποδεικτικῶς.

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἔρευνα γίνεται ὄχι περὶ τὰς κοσμολογικὰς καὶ ἀστρολογικὰς ἀντιλήψεις, ἀλλὰ περὶ τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν καθαρὰν ἐπιστήμην ἰδέας, ἦτοι τὰς κλασσικὰς ἀστρονομικὰς ἀντιλήψεις τῶν Ὀρφικῶν κειμένων. Ἐπισημαίνεται δὲ ὅτι αἱ καθαρὰ αὐταὶ ἐπιστημονικαὶ ἰδέαι εἰς οὐδένᾳ ἄλλον λαὸν τῆς Ἀρχαιότητος ἀνευρίσκονται καὶ εἶναι καθαρῶς Ἑλληνικαί.

Βεβαίως ἐκαλλιέργουν καὶ τὴν Ἀστρολογίαν οἱ Ὀρφικοὶ βλέποντες εἰς τὰ ἄστρα καθορισμοὺς τῶν πεπωμένων τοῦ ἀνθρώπου, ἐκτὸς ὅμως ταύτης ἔστρεφον τὰς παρατηρήσεις των καὶ πρὸς τὴν φύσιν τῶν οὐρανίων φαινομένων, τὰς κινήσεις των καὶ τὰς προϋποθέσεις τῶν κινήσεων τούτων.

Οὕτω ὁ σ. εὐρίσκει ὅτι οἱ Ὀρφικοὶ ἐθεώρουν τὴν γῆν ὡς κέντρον τῆς οὐρανίου σφαίρας—κατέχεις κόσμοιο μέσον θρόνον Ὕμν. 26. 5. "Ὅτι ὁ οὐρανὸς κινεῖται περὶ τὸν ἄξονα τῆς γῆς—περὶ ἣν κόσμος πολυδαίδαλος ἄστρον εἰλεῖται, Ὕμν. 25. 8. "Ὅτι τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ κινοῦνται ἀπαρεγκλίτως κατὰ τὸν οὐράνιον νόμον Ὕμν. 63. 2. "Ὅτι αἱ ἐποχαὶ ἦσαν τέσσαρες, διὰ τῶν ὁποίων ὁ ἥλιος ἠκολούθει τὸν δρόμον τῆς ἐκλειπτικῆς—τετραβάμοσι ποσσὶ χορεύων, ἑόμβου ἀπειρεσίου δινεύμασιν οἶμον ἐλαύνων, μάλιστα σὺν λιγυρῇ τετράρονον ἄρμα διώκων, Ὕμν. 7 στ. 5, 7, 19. "Ὅτι ἡ ζωδιακὴ ζώνη ἦτο γνωστὴ εἰς τοὺς Ὀρφικούς, ζώδια δὲ ταύτης ἀναφέρονται ἢ Παρθένος, ὁ ὕδροχόος καὶ οἱ ἰχθύες ἐν Ἀπ. 41, ὁ λέων δὲ καὶ ὁ ταῦρος ἐν Ὕμν. 13. 2 λῖς ταυροφόνος ἱερότροχον ἄρμα τιταίνει καὶ 26. 3 ταυροφόνον ζεύξασα ταχύδρομον ἄρμα λεόντων. "Ὅτι ὁ ἥλιος κατέχει

εις τὸν κόσμον πρωταρχικὴν θέσιν κοσμογονικὴν προσφωνούμενος ἐν Ὑμν. 7 ὡς : *κόσμον τὸν ἑναρμόνιον δρόμον ἔλκων* στ. 9, *κοσμοκράτωρ* 11, *δέσποτα κόσμον* 16 *ἀεὶ πανυπέριστα* 17. "Ὅτι ὁ ἥλιος κατὰ μουσικὴν ἁρμονίαν κατανέμει τὰς ἐποχὰς εἰς τρόπον ὥστε ἐξ αὐτῶν ἢ τοῦ χειμῶνος νὰ εἶναι ἴση πρὸς τὴν τοῦ θέρους— *μείξας χειμῶνος θέρους τ' ἴσον ἀμφοτέροισιν*, Ὑμν. 33. 21, ἐνῶ φυσικὰ αἱ ἄλλαι δύο ἐποχαὶ ὑπονοοῦνται ἄνισοι. Καὶ τέλος ὅτι εἰς τὰ Ὀρφικὰ κείμενα ὑπάρχει πλῆθος ἄλλο παρατηρήσεων, ἀντιλήψεων καὶ γνώσεων περὶ τῶν ἰδιοτήτων καὶ τῶν σχέσεων τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ τῆς γῆς ὡς οὐρανοῦ σώματος.

Αἱ ἀνωτέρω παρατηρήσεις τῶν Ὀρφικῶν μακρὰν μυθολογικῶν καὶ ἀστρολογικῶν συσχετισμῶν συνάδουν πρὸς τὴν ἐπιστημονικότητα τῶν παρατηρήσεων τῶν Ἑλλήνων Ἀστρονόμων ἀπὸ τοῦ Στ'—Α' αἰ. π. Χ., ἐνῶ αἱ παρατηρήσεις τῶν Βαβυλωνίων καὶ τῶν Αἰγυπτίων ἀποτελοῦν μὲν πολὺτιμα στοιχεῖα, εἶναι ὅμως ἐμπειρικαί, κατατείνουσαι εἰς ἐρμηνεϊὰν ἀστρολογικῶν ἐπενεργειῶν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν κατανόησιν τῆς φύσεως τῶν οὐρανίων φαινομένων καὶ τὴν κατανόησιν τοῦ σχεδίου τῶν κινήσεων καὶ τῶν σχέσεων των. Πότε ὅμως ἐγένοντο αἱ εἰς τὰ Ὀρφικὰ κείμενα σημειούμεναι ἀστρονομικαὶ παρατηρήσεις ; Ὡς ἐλέχθη, ὁ σ. δέχεται τὸν ἐκφράζοντα τὰς ἀστρονομικὰς γνώσεις καὶ ἀντιλήψεις τῶν Ὑμνων Ὀρφέα ζήσαντα κατὰ τὸν ΙΓ' αἰ. π. Χ. Εὐρίσκει ὅμως στοιχεῖα χρονολογήσεως καὶ εἰς αὐτὰ ταῦτα τὰ κείμενα. Ἰδίᾳ ὁ ἐν Ὑμν. 33 στίχος 21 περὶ ἰσότητος χειμῶνος καὶ θέρους εἶναι σημαντικός, διότι κατὰ μαθηματικούς ὑπολογισμούς ἡ ἰσότης αὕτη συμπίπτει πρὸς τὸ ἔτος 1366 π. Χ. καὶ ἐπομένως ὁμοίων ὁ ποιητὴς περὶ τοῦ φαινομένου εἶναι προφανές ὅτι ἀπηχεῖ γνώμας τῆς ἐποχῆς τοῦ ΙΔ' αἰ. π. Χ. Ἐπίσης εἰς τὰ ποιητικὰ Ὀρφικὰ κείμενα γίνεται συχνὰ λόγος περὶ ταύρου καὶ λέοντος, τῶν δύο ζῴδιων τὴν ἐαρινῆς καὶ θερινῆς ἰσημερίας. Ἐκτὸς τούτου εἰς τὴν Μυκηναϊκὴν καὶ τὴν Μινωϊκὴν Ἑλλάδα ἡ λατρεία μὲ τὰς ταυρικὰς θυσίας καὶ γενικῶς ἡ ἐξέχουσα θέσις τοῦ ταύρου εἰς τὰς λατρευτικὰς ἐκδηλώσεις εἶναι προφανές ὅτι σχετίζεται πρὸς τὰς ἀστρονομικὰς ἀντιλήψεις τῆς Γ' χιλιετηρίδος π. Χ., ὅτε ὁ ἥλιος εὐρίσκετο εἰς τὸν Ταῦρον κατὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν ἀπὸ τοῦ 3629—1841 π. Χ. Καὶ ἐξῆλθε μὲν μετὰ τὸ 1841 τὸ ἐαρινὸν σημεῖον γ ἀπὸ τοῦ Ταύρου μετατεθὲν εἰς τὸν Κριόν, ἐπειδὴ ὅμως ἔμενον εἰς περιοχὴν κενὴν ἀστέρων φωτεινῶν, ἠδύνατο νὰ λογίζεται μέχρι τοῦ 1366 ὡς εὐρισκόμενον εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ταύρου. Συνεπῶς ἡ ἡλικία τῶν Ὑμνων πρέπει νὰ τεθῆ μεταξύ 1841 καὶ 1366 π. Χ. πιθανώτερον δὲ κατὰ τὸ μέσον, ἤτοι περὶ τὸ 1600 π. Χ. Οὕτω αἱ ἐπιστημονικαὶ παρατηρήσεις τῶν Ἑλλήνων δὲν ἀνάγονται ἀπλῶς εἰς τὸν Στ' π. Χ. αἰῶνα, ἀλλὰ προωθοῦνται κατὰ χίλια ἔτη πρὸς τὰ ὀπίσω εἰς τὰ μέσα τῆς Β' χιλιετηρίδος, ὅτε ἄλλως τε αἱ παρατηρήσεις αὗται εἶναι τελείως φυσικαὶ δεδομένου τοῦ ὑψηλοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ὅτε, ὡς ἐλέχθη, καὶ γραφὴ ἑλληνικὴ ὑπῆρχε δημιουργημένη. Ὁ σ. σημειοῖ ἐπίσης ὅτι αἱ εἰς τὰ Ὀρφικὰ κείμενα ἰδέαι προδίδουν καλλιέργειαν καὶ ἰκανότητας πνευματικὰς ἐχούσας τὴν ἀρχὴν των εἰς ἔτι παλαιότεραν ἐποχὴν, τὴν Γ' χιλιετηρίδα π. Χ.

Οἱ Ὀρφικοὶ Ὑμνοὶ οὐδέποτε μέχρι σήμερον εἶχον μελετηθῆ ἀπὸ ἀστρονομικῆς ἐπόψεως. Ὁ συγγραφεὺς εἶναι ὁ πρῶτος, ὅστις ἐπραξε τοῦτο μεταχειρι-

σθεις μεθόδους καθαρῶς ἐπιστημονικὰς. Καὶ μᾶς ἔδωκε πορίσματα χρονολογίας ἀσφαλῆ καὶ πολὺτιμα. Καὶ ὡς ἐπιστήμων καὶ ὡς Ἕλλην εἶναι ἄξιος πολλῆς τιμῆς.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

* * *

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Π. ΚΑΒΑΡΝΟΥ, Ἐθανάτου ζωῆς σύμβολα καὶ ἐνδείξεις,

Προσκύνημα στοὺς ναοὺς τῆς ἐπαρχίας Πλωμαρίου Λέσβου. Θεώρησις τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῶν εἰκόνων τους. Ἡ περὶ ψυχῆς καὶ ἀθανασίας διδασκαλία Βενιαμὶν τοῦ Λεσβίου, Μεγάλου Διδασκάλου τοῦ Γένους, Γρηγορίου τοῦ Λεσβίου, Μητροπολίτου Δρυϊνουπόλεως καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Κοιδάκη, Μητροπολίτου Πλωμαρίου, Ἐκδοτικὸς Οἶκος «Ἀστήρ», Ἀθήναι 1964, σχ. 8μ, σελ. 198.

Ὁ συγγραφεὺς, Ἀμερικανὸς Ἑλληνικῆς καταγωγῆς καθηγητῆς τῆς Φιλοσοφίας εἰς Ἀμερικανικὸν Πανεπιστήμιον, ἐπεσκέφθη τῷ 1962 τὴν πατρίδα τῶν γονέων του, τὸ Πλωμάριον, καὶ περιηγήθη ἔλα τὰ χωρία τῆς περιοχῆς του περὶ τὰ δέκα πέντε. Καρπὸς τῆς ὁδοιπορίας αὐτῆς ὑπῆρξε τὸ παρὸν βιβλίον, τὸ ὁποῖον σύγκειται ἐκ δύο μερῶν. Τὸ πρῶτον περιλαμβάνει τὴν περιγραφὴν τῶν ναῶν τῶν χωρίων καὶ τὸ δεύτερον περίληψιν τῶν περὶ ὑπάρξεως τῆς ψυχῆς καὶ ἀθανασίας αὐτῆς ἀντιλήψεων τριῶν διακεκριμένων ἀνδρῶν συνδεομένων στενωῶς πρὸς τὸ Πλωμάριον.

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ βιβλίου βλέπομεν τὸν συγγραφεὰ μετὰ τὴν ὁδοιπορικὴν του ῥάβδον καὶ τὴν φωτογραφικὴν του μηχανὴν περιηγούμενον ἀλληλοδιαδόχως τὰ χωρία τῆς περιοχῆς. Θαυμάζει τὴν θέσιν των, τὴν φύσιν των, τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν οἰκημάτων καὶ τὴν ἰδιαιτέραν φυσιογνωμίαν ἐκάστου χωριοῦ. Πληροφορεῖται τὴν ἱστορίαν ἢ τὰς παραδόσεις των καὶ ἔπειτα προσεγγίζει μετὰ ἀγάπην καὶ μετὰ θρησκευτικὸν δέος ὅλους τοὺς ναοὺς ποὺ συναντᾷ, ἔλα τὰ καῖδρια, τὰ ἐξωκκλήσια, τὰς μονὰς. Μετὰ κατάνυξιν καὶ ἐνθερμον θρησκευτικὸν συναίσθημα παρατηρεῖ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν ναῶν, μελετᾷ τὸν χρόνον τῆς κτίσεώς των, τὸ ὕψος τῆς μορφῆς των ἢ τὰς ιδιοτυπίας των ἐν σχέσει πρὸς τὸ περιβάλλον αὐτῶν καὶ τὸν καταρτισμὸν τοῦ ἐσωτερικοῦ των. Σπουδάζει τὰς ἀγιογραφίας καὶ τὰς εἰκόνας. Ἐξακριβώνει τοὺς ζωγράφους, τοὺς ἀφιερωτὰς τέμπλων, εἰκονοστασίων, τοιχογραφιῶν καὶ φορητῶν εἰκόνων, καὶ ἀναζητεῖ μετὰ εὐλάβειαν εἰς τὴν ἔκφρασιν, τὰ χρώματα, τὴν τεχνοτροπίαν, τὰ ὑλικά, τὰς ἐπενδύσεις καὶ τὰς ἀφιερώσεις, τὰ συλλάβη τὰς θρησκευτικὰς ἀντιλήψεις τῶν ἀρχιτεκτόνων, τῶν ζωγράφων, τῶν ἀφιερωτῶν καὶ τῶν πιστῶν. Πολλάκις λαμβάνει εἰς χεῖρας εἰκόνας καὶ ἀσχολεῖται μετὰ τὸν καθαρισμὸν αὐτῶν διὰ τὸ διακρίνη τὸν ἀρχικὸν χρωματισμὸν ἐκάστης καὶ τὸ γνήσιον ὕψος τῆς. Φωτογραφεῖ χωρία, ναοὺς, ἐξωκκλήσια, παρεκκλήσια, ἐρη-